

Жукава, В. Гісторыя стварэння і дзейнасці Лепельскага Дома рамёстваў / В. Жукава // Народная культура Віцебшчыны : матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі / рэдкал.: Л. Вакар [і інш.]. – Віцебск : УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2007. – С. 77–79.

ГІСТОРЫЯ СТВАРЭННЯ І ДЗЕЙНАСЦЬ ЛЕПЕЛЬСКАГА ДОМА РАМЁСТВАЎ

Лепельскі Дом рамёстваў створаны рашэннем гарвыканкама ад 01.02.92 г. па ініцыятыве, пад кіраўніцтвам і пры дапамозе аддзела культуры ў якасці новай установы культуры, дзейнасць якой накіравана на ўздым народнай творчасці, асабліва яе традыцыйных форм, адраджэнне мясцовых традыцый дэкаратыўна-пракладнога мастацтва.

У сваёй дзейнасці кіруеца сваім Статутам, распрацаваным на аснове агульнага Палажэння аб Дамах рамёстваў, і іншымі нарматыўнымі документамі Міністэрства культуры, указамі і распараджэннямі вышэйстаячых дзяржаўных устаноў. У якасці галоўной мэты дзейнасці ў Статуте Дома рамёстваў першапачаткова дэклараравана захаванне і развіццё мясцовай рукаворнай народнай культуры, у першую чаргу – яе традыцыйной мастацка-этнографічнай спадчыны.

Шляхамі дасягнення мэты з'яўляеца выкананне наступных задач:

- збіральніцтва мясцовай мастацка-этнографічнай спадчыны, у тым ліку традыцыйных прылад працы, гістарычных звестак па бытаванні рамёстваў, апісанні традыцыйных тэхналогій, вырабаў народных майстроў;
- камплектаванне асабістага музейнага і навуковага фонду Дома рамёстваў, архіву кіна-, фота-, відэаматэрыялаў;
- нападжванне актыўнай творчай дзейнасці працуючых майстроў, забеспячэнне іх заказамі і арганізацыя продажу іх вырабаў;
- здзяйсненне працэсу пераемнасці вопыту народных майстроў праз передачу рамесніцкай традыцыі ў навучальных гуртках і творчых майстэрнях;
- актыўнае асветніцтва, разнастайная выставачна-экспазіцыйная дзейнасць, выданне друкаванай прадукцыі, здымка відэофільмаў аб майстрапах, актыўны ўдзел у народных святах, кірмашах сумесна з іншымі ўстановамі культуры.

Дом рамёстваў цесна звязаны і актыўна супрацоўнічае з клубам майстроў «Скарбонка», які з 1991 г. носіць ганаровае званне «народны». Наша сумесная праца пачалася з навучальнай дзейнасці, бо, нягледзячы на самадастатковасць і незалежнасць свайго афіцыйнага становішча адносна клуба «Скарбонка», Дом рамёстваў на пачатку сваёй дзейнасці фактычна з'яўляўся дачынным аддзяленнем клуба, пачатковай школай-майстэрнай па выхаванні змены працуючым тады майстрам з ліку мясцовай моладзі. Так, напрыклад, мы запрашалі на працу майстроў – удзельнікаў клуба «Скарбонка» – да выкладання азоў рамяства ткацтва, ганчарства, пляцення паясоў і інш. у гуртках цэнтральнай базы Дома рамёстваў, а таксама арганізоўвалі працэс навучання непасрэдна ў хаце вясковых майстроў, у так званай «хаце-майстэрні», якая з'яўлялася адной з форм філіялаў Дома рамёстваў.

Праца падлеткаў пад кіраўніцтвам аўтэнтычнага майстра, у яго на дому, з'яўлялася больш блізкай да традыцыйнай методыкі. Як і многія пакаленні традыцыйных майстроў, вучань засвойваў вопыт самой практикі рамяства, не ўмеючы пры гэтым расказаць ці растлумачыць яго, як, дарэчы, і сам майстар, які аддае перавагу паказу самага працэсу працы, ад чаго часам прайграе ў нейкай меры якасць выкладання. Таму лічу, што заняткі ў хаце-майстэрні могуць быць толькі практичнай часткай праграмы навучання ў Доме рамёстваў, а асноўную праграму павінен выкладаць кіраўнік, які можа арганізаваць паўнавартасны навучальны працэс.

На сённяшні дзень клуб «Скарбонка» налічвае больш за 180 майстроў і самадзейных мастакоў, 12 з якіх уваходзяць у Саюз майстроў РБ. Кіраўніцтва клубам ажыццяўляе яго старшыня і метадыст. Яны вядуць работу з народнымі майстрамі і арганізуць дзейнасць салона-магазіна клуба «Скарбонка», які працуе пры Доме рамёстваў з 1992 года. Тут вядзеца на камісійных пачатках продаж вырабаў майстроў, мастакоў – членоў клуба. Спецыяльна аформлене памяшканне салона таксама выконвае функцыі выставачнай залы і месца сустрэч, вечарын, свят з удзелам народных майстроў Лепельшчыны і нашых калег з другіх раёнаў і гарадоў. Пры краме ёсьць мастацкі савет, які выконвае экспертныя абавязкі і складаецца з супрацоўнікаў Дома рамёстваў і раённага аддзела культуры.

Дом рамёстваў на працягу ўсёй сваёй дзейнасці актыўна супрацоўнічае з краязнаўчым музеем, РНМЦ падчас правядзення фольклорна-этнографічных экспедыцый па вёсках для выяўлення, вывучэння і набыцця аўтэнтычнага матэрыялу ў асабісты музейны і навуковы фонд для далейшага яго ўжывання і апрацоўкі.

Для захавання каштоўнасцей, набытых у час экспедыцый, у Доме рамёстваў цалкам выкарыстоўваецца працоўная плошча, дзе гэтыя здабыткі з'яўляюцца часткай інтэр'еру.

Выкарыстоўваецца таксама і памяшканне выставачнай залы, дзе размяшчаюцца не толькі этнографічныя экспанаты, але і новыя вырабы майстроў клуба, калекцыя народнага адзення, створаная майстрамі Дома рамёстваў. У сувязі з гэтым варта адзначыць навукова-даследчую дзейнасць Дома рамёстваў па аднаўленні традыцыйнага народнага мясцовага строю. Яшчэ ў самым пачатку сваёй дзейнасці мы паставілі перад сабой задачу адраджэння самой тэхналогіі яго вырабу, пачынаючы з ткання палатна. У 2000 годзе распрацавалі Програму пад называй «Белая Русь», якая прадугледжвала стварэнне калекцыі нацыянальнага адзення беларусаў розных сацыяльных груп, гістарычных перыяду і рэгіёнаў. Зараз калекцыя налічвае 27 строяў. Яна дэманстравалася на шматлікіх выставах, удзельнічала ў конкурсах, адзначалася дыпломамі і спецыяльнымі прызамі.

Абапіраючыся на захаваныя ўзоры традыцыйнага строю, зараз імкнёмся адрадзіць яго ў новых матэрыялах, каб «апрануць» фальклорныя калектывы. На сённяшні дзень выраблена больш за 140 строяў для фальклорных калектываў. З упэўненасцю можна адзначыць, што амаль усе калектывы Лепельшчыны апрануты ў Доме рамёстваў. Гэта, безумоўна, вялікая праца, і мы атрымоўваем ад яе не толькі маральнае і эстэтычнае задавальненне, але і пэўныя матэрыяльныя прыбытак на спечрахунак Дома рамёстваў, што дазваляе нам значна ўмацоўваць матэрыяльна-тэхнічную базу ўстановы.

Дом рамёстваў знаходзіцца ў прыстасаваным будынку, займае ў ім 9 пакояў. У фондах налічваецца больш за 300 экспанатаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і 114 твораў самадзейных мастакоў Лепельшчыны. Ткацкая майстэрня мае вялікую калекцыю тканых паясоў, рушнікоў, посцілак, якія вырабляюцца на 3-х кроснах. Таксама ёсць прамысловы ганчарны круг, муфельная печ, 3 вязальныя машыны, 3 ручныя швейныя машыны, 2 прамысловыя швейныя машыны (адна з іх выконвае 400 апераций), 2 аверлокі, магнітафон, фотаапарат, камп'ютар, сканер, 2 прынтары. Большая колькасць з названага была набыта за кошт заробленых сродкаў.

У Доме рамёстваў на 9,5 штатных адзінках працуе зладжаны калектыв спецыялістаў з розным узроўнем прафесійнай падрыхтоўкі – усяго 11 чалавек, але ўсе маюць волыт працы ці спецыялізацыю ў галіне даследавання матэрыяльнай народнай культуры і традыцыйных рамёстваў. Гурткі і майстэрні працуюць па наступных накірунках:

- ручное ткацтва;
- пляценне паясоў;
- выцінанка;
- вязанне кручком;
- ручная вышыўка;
- кераміка;
- нацыянальная лялька;
- ласкунтная мазаіка;
- роспіс па кераміцы;
- саломапляценне;
- выраб нацыянальных галаўных убораў;
- габелен;
- выраб нацыянальных строяў.

У 1996 годзе Дом рамёстваў стаў членам Еўрапейскай асацыяцыі фальклорных груп і ў 1997 годзе быў запрошаны на Міжнародны фальклорны фестываль у Венгрыю з выставай творчасці лепельскіх майстроў. Восенню таго ж года мы выступалі на свяце «Пакроўскія гульні» ў г. Нарве (Эстонія), у 1999 годзе ў Эстоніі ў рамках Міжнароднага жаночага кангрэсу «Жанчыны Балтыі» дэманстравалі жаночае мастацтва беларусак. У 1999 годзе па запрашэнні беларускай дыяспары ў Рызе ўдзельнічалі ў свяце Купалле. У гэтым жа годзе паказвалі сваё майстэрства на Днях беларускай культуры ў Дрэздэне. У 2000–2004 гг. прымалі ўдзел у выставах у Маскве, Смаленску, Венгрыі, Чэхіі. Вялікая выставка вынікаў нашай творчай дзейнасці ў 2001 годзе прышла ў філіяле Нацыянальнага музея РБ у Раубічах, абласным краязнаўчым, літаратурным і музеі прыватных калекцый г. Віцебска, Палацкім музеі ткацтва. Прымаем пастаянны ўдзел у абласных і раённых святах народнай творчасці, выставах Саюза майстроў РБ.

Па выніках абласнога агляду прафесійнага майстэрства ў 1999 і 2003 гг. Дом рамёстваў атрымаў 1 месца. У 2002 годзе калектыв Дома рамёстваў быў узнагароджаны граматай Міністэрства культуры РБ за значны ўклад у развіццё народнай культуры.

За не такі ўжо і вялікі прамежак часу свайго існавання ў Доме рамёстваў зaimалася беларускім мастацтвам каля 2000 чалавек, большасць з іх – дзеци. Шмат хто сталі сапраўднымі майстрамі і студэнтамі мастацкіх вузau. Але самае галоўнае – мы здолелі прывіць любоў да народнага мастацтва, паказаць, што наша мэта – не толькі рэстаўрацыя забытага рамяства, а і дзейсная справа, у якой мае месца і рэальнае скарыстанне ў побыце і яскравае рэальнае будучае.

В. Жукава,
дырэктар Лепельскага дома рамёстваў